

"Gérce kétezer lelket számláló község Vas megye sárvári járásában. Ősi magyar település. A mai falu őse -- véleményem szerint -- a honfoglalás körüli időben Gorica nevű szláv település lehetett... A község kedvező földrajzi fekvése jó védelmet nyújtott a lakosságnak. Valószínű, hogy az Árpád-kori magyar lakosság megmaradt, jelentősebb be- és áttelepülés nem történt. A falu lakosainak kétharmad része földműveléssel foglalkozik, egyharmad része ipari munkára jár a környező városokba" -- írja Bolla Kálmán tanár úr a saját falujáról (Nyr 84. 1960, 83), ahol 1930. június 1-jén megszületett.

A tömör jellemzésben szándéktalanul -- benne van az egész későbbi életútjára való utalás is: nemcsak a munkát keresőknek, hanem -- a dolgok rendje szerint -- azoknak a gyerekeknek is el kellett hagyniuk a falut, akik eszükkel és szorgalmukkal kitűntek társaik közül, és tovább akartak tanulni, Bolla Kálmán az Országos Tehetségmentő Alap révén a szombathelyi Faludi Ferenc Gimnáziumba került. Ez a kiváló iskola készítette fel a további erőpróbákra.

A budapesti bölcsészszakon magyar--orosz szakra iratkozott be, s már egyetemi tanulmányai alatt kitűnt tudományos érdeklődésével egy diákköri dolgozatával akadémiai díjat nyert. E figyelemkeltő siker után logikusnak tarthatjuk a folytatást előbb demonstrátor, majd tanársegéd lett az orosz nyelvészeti tanszéken. Bölcsészdoktori disszertációját ennek ellenére magyar nyelvészetből írta: szülőfaluja nyelvjárásának hangtanát dolgozta fel (1958). Rövidesen a moszkvai aspirantúra évei következtek (1960--1963), amelyek kísérleti fonetikából írt kandidátusi értekezésének megvédésével zárultak (1963).

Megkezdődtek viszont a magyarországi fonetikáért vívott, még ma is tartó küzdelem évtizedei. Míg ugyanis szer-te a világon, főképp nyugaton -- kiválóbbnál kiválóbb esz-közök birtokában -- a fonetika tudománya hatalmas léptekkel haladt előre, addig Magyarországon az MTA Nyelvtudományi Intézetének szerény felszereltségű fonetikai stúdióján és az ELTE még kevésbé ellátott Fonetikai Laboratóriumán (még csak nem is tanszékén!) kívül más hely a tudományág művelé-sére nem volt.

Bolla tanár úr mint a fonetikai laboratórium docense kapta azt a megbízást az egyetemtől, hogy az idegennyelv-
oktatás segítségére szervezze meg és vezesse a kari Audio-
vizuális Technikai Központot.

Innen hívták be a Művelődési Minisztériumba, ahol két
évig (1969--1971) a tudományegyetemi osztályt vezette. Nem
rajta múlt, hogy az egyetemi oktatás korszerűsítését cél-
zó elképzelései csak részben érvényesülhettek.

A minisztériumi szolgálat után ismét jelentős szakmai
feladatot kapott, az MTA Nyelvtudományi Intézete fonetikai
osztályának vezetésével bízták meg. Nehéz munka várt rá:
nemcsak a gyenge műszerállományt kellett modernizálni, ha-
nem (és főképp) egy akadémiai intézethez méltó kutatási
konceptiót kellett kialakítani. Kemény munkával, sok aka-
dály leküzdésével sikerült egy nemzetközileg is elismert
fonetikai műhelyt teremtenie. Az intézetnél töltött másfél
évtized (1971--1986) legnagyobb eredményének a Magyar Fone-
tikai Füzetek c. kiadványsorozat megindítását és folyamatos
fenntartását tarthatjuk. (Eddig 21 kötet jelent meg, a 22.
most készül.) Ennek a sorozatnak a révén a magyar fonetika
végre bekerült a nemzetközi szakmai vérkeringésbe: csereki-
adványok érkeztek, külföldi kutatók látogatták meg a la-
bort, több kutatóhellyel együttműködési munkakapcsolat lé-
tesült. Országos fonetikai szimpóziumok rendezését is kez-
deményezte az elsőre 1977-ben került sor. A Nyelvtudományi
Intézetnél töltött évek egyéni tudományos teljesítményekben
is gazdagok voltak például ebben az időszakban készült el
és jelent meg Bolla Kálmán nevezetes kétnyelvű műve, az
Atlas zvukov russzkoj reci / A Conspectus of Russian Speech
Sounds (1981), amelynek alapján elnyerte a nyelvtudomány
doktora akadémiai fokozatot (1984).

Bolla tanár úr kapcsolata az egyetemmel sohasem sza-
kadt meg, hiszen folyamatosan oktatott a bölcsészkaron (fő-
képp fonetikát, de russzisztikai tárgyakat is). Bizonyosan
ez a pedagógusi elhivatottság is munkált benne akkor, ami-
kor (Molnár József nyugalomba vonulás után) elfogadta (do-
censi rangban) a Fonetikai Tanszék vezetését (1986). Bár ez
a tanszék akkorra már nem volt azonos egykori munkahelyé-
vel, a szerény fonetikai laboratóriummal, munka így is
akadt bőven, és a sikerek sem maradtak el: ő fejlesztette
tanár-továbbképzési alkalmakká is a pedagógusjelölteknek
minden évben megrendezett szépkiejtési versenyeit, tanszéki
kiadványsorozatot indított Egyetemi Fonetikai Füzetek cím-
mel stb. Érdemeit az egyetem és a művelődésügyi kormányzat

professzori kinevezéssel honorálta (1988).

Mivel Bolla Kálmán műveinek részletes bibliográfiáját ez a kis emlékkönyv zárókő gyanánt tartalmazni fogja, e sorok írójára nem hárul az a kötelezettség, hogy ünnepeltünk munkásságát részleteiben is méltassa. Terjedelmi korlátok miatt amúgy sem tehetné meg, csupán egy rövid, áttekintő értékelésre vállalkozhat. Egyebek közt annak kiemelésére, hogy Bolla tanár úr a beszédfiziológia és -akusztika, valamint a beszédszintézis kutatójaként nemzetközileg is elismert eredményeket ért el a beszédképzés mechanizmusainak eszközfonetikai vizsgálatában. Mind a magyar, mind az orosz beszéd mesterséges előállítására beszéd-előállító rendszert dolgozott ki (az előbbi Voxton, az utóbbit Russon néven). Jelentős eredményeket ért el a beszédintonáció kutatásában. Hangatlaszai fiziológiai és akusztikai kutatásainak eredményeképpen jelentek meg. A beszédfiziológia tárgykörében készített kinoröntgen filmjei nemzetközileg is nagy elismerést váltottak ki. Több egyetemi jegyzet és tankönyv szerzője, számos oktatási segédanyagot készített, illetőleg részt vett videoösszeállítások, számítógépes programok kidolgozásában. -- Több hazai és nemzetközi egyesület, társaság tagja (például Permanent Council of the International Congresses of Phonetic Sciences, Magyar Nyelvtudományi Társaság választmánya, Studia Phonetica Posnaniensia nemzetközi szerkesztőbizottsága stb.).

Szívből kívánjuk Bolla Kálmánnak, hogy még sokáig munkálkodjék erőben és egészségben a magyar tudományért.

Barátai és tisztelői nevében:

Fábián Pál
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Mai Magyar Nyelvi Tanszék

Budapest, 1990 április havában

